Valvontapäällikkö Jonna Carlson

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Asia: K 5/2024 vp Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2023.

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2023

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on (25.4.2024) pyytänyt tarkastusvirastolta lausunnon puoluerahoituksen valvonnan kertomuksesta 2023.

1 Yleistä

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista valvottavien yhteisöjen toiminnassa. Tarkastusvirasto toimii myös puoluelain tarkoittaman valtionavustuksen valvojana. Valvontatehtävässään tarkastusvirasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä. Tarvittaessa tarkastusvirasto voi kehottaa valvottavaa täyttämään laista johtuvat velvollisuutensa.

Puoluerekisteriin merkittyjä puolueita oli vuoden 2023 lopussa 16, joista valtionavustusta saavia eduskuntapuolueita oli 9. Avustuspäätöksessä oli mainittu yhteisöinä puolueiden piiri- ja naisjärjestöt. Piirijärjestöjä valtionapua saavilla puolueilla oli vuoden 2023 avustuspäätöksen mukaan yhteensä 113 ja erillisiä, rekisteröityjä naisjärjestöjä seitsemän. Puolueiden lähiyhteisöjä oli ilmoitettu tarkastusvirastolle 13. Valvottavia oli vuoden 2023 osalta näin ollen yhteensä 158. Vuonna 2023 Valtiontalouden tarkastusviraston puoluerahoitusta koskevat tarkastukset kohdistuivat yhteensä 52 valvottavaan.

2 Valvonnan keskeiset havainnot vuoden 2023 valvonnasta

Puolueet, niiden piiri- ja naisjärjestöt ja lähiyhteisöt noudattavat rahoitussäännöksiä pääsääntöisesti hyvin. Vuonna 2023 tukisuorituksia ilmoitettiin tarkastusviraston ylläpitämässä verkkopalvelussa yhteensä noin 7 miljoonaa euroa. Valvottavat voivat tehdä ajantasaisia ilmoituksia vastaanotetusta tuesta myös takautuvasti, ja vuoden 2023 tarkastusten aikana tehtiin noin 550 000 euron edestä takautuvia lisäyksiä ajantasaisiin ilmoituksiin.

Valvonnassa havaittiin, että

- puoluelain mukaisia asiakirjoja, tilityksiä ja tietoja puuttui ilmoitusrekisteristä. Puutteita korjattiin runsaasti valvonnan aikana.
- valvottavien yhteisöjen kirjanpito oli hoidettu pääsääntöisesti asianmukaisesti. Tarkastusvirasto huomautti kuitenkin tilinpäätöksen tietosisältöjen puutteista, minkä lisäksi valvontakohteiden tilintarkastajat olivat huomauttaneet useaa valvottavaa tilinpäätöksessä havaituista puutteista.
- valvottavat lisäsivät, korjasivat ja täydensivät ajantasaisia ilmoituksia ja ilmoitusten yhteenvetoja tarkastuksen aikana.
- ilmoitusrekisteristä puuttui kolmen valvottavan asiakirjoja (31.1.2024 tilanteessa). Yksi valvottava ei toimittanut mitään aineistoja ja asiakirjoja tarkastusvirastolle, eikä sitä tavoitettu tarkastukseen.

Keskeiset havainnot valtionavustuksen käytön valvonnasta

Eduskuntapuolueille maksettavan valtionavustuksen eli puoluetuen valvonnassa tarkastusvirasto tarkastaa onko valtionavustuksen käytössä ja käyttöä koskevassa raportoinnissa noudatettu puoluelain säännöksiä ja avustuspäätöksen ehtoja.

Valvonnassa havaittiin, että

- usealla valvottavalla ilmeni puutteita ja epäjohdonmukaisuuksia valtionavustuksen käytön seurannassa ja dokumentoinnissa.
- puolueiden valtionavustussopimusten sopimuskäytännöt vaihtelivat. Joissakin kohteissa valtionavustuslain mukaisia sopimuksia valtionavustuksen siirtämisestä ja käytöstä ei ollut tehty, tai sopimuksia ei ollut allekirjoitettu.
- yhdessä tapauksessa valtionavustusta oli käytetty henkilökohtaiseksi kuluksi katsottaviin menoihin, eikä käyttö ollut valtionapupäätöksen ehtojen mukaista. Valvottava taho palautti vapaaehtoisesti avustusehtojen vastaisesti käytetyn osuuden valtionavustuksesta tarkastuksen aikana.
- edellisen vuoden valvonnassa havaittiin, että yksi kohde oli valtionavustustilityksen mukaan siirtänyt valtionavustusta yksityishenkilöille. Tarkastuksessa saadun tiedon mukaan kyseessä oli vaalituki ehdokkaiden tukiyhdistyksille tai -ryhmille. Valtionavustus on valtion talousarvion sekä valtionapupäätöksen mukaan tarkoitettu puolueen poliittisen toiminnan sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Jos valtionavustusta siirretään eteenpäin, tulee uudenkin käyttötarkoituksen toteuttaa alkuperäisen valtionapupäätöksen mukaista käyttötarkoitusta. Yksityishenkilöille siirretyt valtionavustusosuudet palautettiin vapaaehtoisesti vuoden 2023 valvonnan aikana. Palautus oli yhteensä 15 000 euroa.

Puoluetukea vastaanottavien tahojen tulee perehtyä puoluelakiin ja sitä täydentäviin määräyksiin ja ohjeisiin sekä valtionavustuspäätökseen ja sen ehtoihin ja noudattaa niitä. Lisäksi tarkastusvirasto nostaa esiin, että nykyinen säädöspohja mahdollistaa varsin kirjavia käytäntöjä erityisesti naisten poliittiseen toimintaan osoitetun valtionavustusosuuden käyttämiseksi ja säädöspohjaa tulisi näiltä osin selkiyttää. Säännöspohjan tarkentamisella turvattaisiin myös puolueiden välinen yhdenvertaisuus.

Lisätietoja antaa:

Valvontapäällikkö Jonna Carlson, jonna.carlson@vtv.fi , 050 574 0192